

Rav Aharon Kahn – Erev Yom Kippur: What Is It?

- (1) **גמרא יומא פא, ב** (וגם ר"ה ט, א) "תני חייא בר רב מדפתי ועניתם את נפשותיכם בתשעה. וכי בתשעה מתענין והלא בעשירי מתענין. אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי".
- (2) **רש"י יומא פא, ב ד"ה כל האוכל** "כלומר התקן עצמך בתשעה כדי שתוכל להתענות בעשרה. ומדאפקיה קרא בלשון ענוי לומר לך הרי הוא כאלו מתענה בתשעה".
- (3) **גמרא ברכות דף ת, ב** "רבי ביבי בר אבבי סבר לאשלומינהו לפרשייתא דכולא שתא במעלי יומא דכפורי תנא ליה חייא בר רב מדפתי כתיב ועניתם וכו' אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשיעי וכו'".
- (4) **רבנו יונה שערי תשובה, שער ד, אות ת-י:** "...ועל כן אמרו רבותינו זכורנם לברכה כל הקובע סעודה בערב יום הכיפורים כאלו נצטוו להתענות תשיעי ועשירי והתענה בהם כי הראה שמחתו בהגיע זמן כפרתו ותהיה לו לעדה על דאגתו לאשמתו ויגונותיו לעונותיו. והשנית כי בשאר ימים טובים אנו קובעים סעודה לשמחת המצוה כי יגדל וישנה מאד שכר השמחה על המצות כמו שנאמר (דה"א כט, יז) ועתה עמך הנמצאו פה ראיתי בשמחה להתנדב לך ונאמר תחת אשר לא עבדת בשמחה ובטוב לבב. ומפני שהצום ביום הכיפורים נתחייבנו לקבוע הסעודה על שמחת המצוה בערב יום הכיפורים. והשלישית למען נחזק להרבות תפלה ותחנונים ביום הכיפורים ולשית עצות בנפשנו על התשובה ועיקריה".
- (5) **הרא"ש פ"ח דיומא סי' כב** [לפרש הפסוק של בתשעה בחדש בערב] כתב: "...כלומר הכינו עצמכם בתשעה לחדש להתחזק באכילה ובשתיה כדי שתוכלו להתענות למחר להראות חיבתו של המקום ב"ה לישראל. כאדם שיש לו ילד שעשועים וגזר עליו להתענות יום אחד וצוה להאכילו ולהשקותו ערב יום התענית **כדי שיוכל לסבול**. כך הקב"ה מכל ימות השנה לא צוה לישראל להתענות אלא יום אחד לטובתן לכפר על עונותם והזהירם לאכול ולשתות ערב התענית..."
- (6) **שפת אמת עה"ת ליוה"כ [שנת תרמ]** "ובאמת יו"כ הוא מעין עוה"ב שאין בו אכילה ושתיה. ועוה"ז הוא כפרוזדור בפני עוה"ב, ר"ל שעוה"ז הוא הכנה לעולם הבא. והענין כמ"ש יכין וצדיק ילבוש [איוב כז, יז] נמצא כל פנימיות יש לו התלבשות וקליפה. וגשמיות עוה"ז הוא כסוי ולבוש לעוה"ב וצריכין להראות כי כוונת כל אכילה ושתיה רק להיות הכנה ופרוזדור לעוה"ב שאין בו אכילה. וזה כוונת אכילת עוה"כ. וכנ"ל. ובאמת זו מדרגת יתרון בעל תשובה לצדיק גמור. כענין הפרש בני אדם למלאכי עליון כי המלאכים הם בעולם העליון ובנ"י זוכין לשוב לעוה"ב מן העוה"ז. וזה יתרון שלהם..."
- (7) **פסיקתא רבתי, עשרת הדברות פרשה תליתאה** איתא "א"ר פנחס מעשה בחסיד אחד ברומי שהיה **מכבד את הימים טובים ואת שבתות**" ומסופר שם שבערב יוה"כ קנה דג וכשבא לפני השר הסביר למה חייט עני קונה דג בסכום עצום ואמר "אית לן יומא חד והוא חביב עלינו סגי מכל יומי שתא מכל חובים דאנו עבדין, בההוא יומא מישתרי ומשרן לן, בגין כך אנו מוקרים ליה סגי מכל יומי שתא".
- (8) **בטור (או"ת סי' תרד)** באה תשובת החייט ככה: "והאיך לא אקננו אפילו בי' כדי לאכול ביום כזה שצונו הקב"ה לאכול ולשתות ושאונו בטוחים שהקב"ה יכפר לנו עונותינו".
- (9) **שיבולי הלקט (סי' שז)** "ואחי רבי בנימין זצ"ל פ' כל האוכל ושותה בתשיעי וכו' וחכמים דרשו עינוי זה שהוא באכילה ושתיה אך שצריך להפסיק אכילתו מבעוד יום והרי הוא כאילו התענה תשיעי ועשירי. ולא משום תוספת חול על הקדש. וזהו פירושו שמפסיק אכילתו מבעוד יום בעוד שהוא תשיעי עד שלא יכנס לעשירי הרי הוא כאילו התענה תשיעי ועשירי. ולא משום תוספת חול על הקודש נקט לה אלא להודיע שכך הדין שאוכל ושותה כל היום ואותה שעה קלה חשובה לו כתענית שלם והרי היום נחלק לשנים כמו אך ביום הראשון תשביתו וגו' שחציו אסור וחציו מותר".
- (10) **רמב"ם תשובה ב הלכה ז:** יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה לישראל, לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכפורים, ומצות וידוי יום הכפורים שיתחיל מערב היום קודם שיאכל שמא יחנק בסעודה קודם שיתודה, ואע"פ שהתודה קודם שיאכל חוזר ומתודה בלילי יום הכפורים ערבית וחוזר ומתודה בשחרית ובמוסף ובמנחה ובנעילה, והיכן מתודה יחיד אחר תפלתו, ושליח צבור באמצע תפלתו בברכה רביעית.
- (11) **קרית ספר הלכות תשובה פרק ב** "...דיום כיפור הוא מדאורייתא כדאמר לעיל דאין עצומו של יום מכפר כי אם לשבים ולהכי חששו חכמים שמא יחנק ונמצא שמת בלא וידוי דהיינו תשובה."

12) **טור אורח חיים סימן תרנ:** וצריך להתוודות במנחה קודם סעודה המפסקת כדנתיא מצות וידוי יה"כ עם חשיכה אבל אמרו חכמים מתודה קודם אכילה שמא תטרוף דעתו עליו מחמת הסעודה שלא יוכל להתוודות אח"כ

13) **בית יוסף אורח חיים סימן תרנ:** וצריך להתוודות במנחה קודם סעודה המפסקת כדנתיא מצות וידוי יום הכפורים עם חשיכה אבל אמרו חכמים מתודה קודם אכילה וכו'. לשון ברייתא זו היא בתוספתא בסוף יומא (פ"ד הי"ג). ובגמרא פרק בתרא דיומא (פז): הכי איתא ת"ר מצות וידוי ערב יום הכפורים עם חשיכה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים צריך שיתודה קודם שיאכל וישתה שמא יארע דבר קלקלה בסעודה ואף על פי שהתודה ערבית מתודה בשחרית וכו': וכתב הר"ן (ו. ד"ה ת"ר מצות) מצות וידוי ערב יום הכפורים עם חשיכה. לאחר אכילה משיקבל עליו יום הכפורים: שמא יארע דבר קלקלה. של שיכרות וכיוצא בו: צריך שיתודה לאחר שיאכל וישתה. בתפלת ערבית כך פירשו הראשונים והרמב"ן הקשה עליהם ופירש דה"ק מצות וידוי של ערב יום הכפורים שצריך להתוודות קודם שיכנס ליום בתשובה הוא עם חשיכה סמוך ליום עצמו כדי שלא יהא שהות לחטוא בין הוידוי והיום אבל חששו חכמים שמא תטרוף דעתו בסעודה וימנעו שכרותו מן הוידוי ולפיכך החמירו עליו להתוודות קודם אכילה ואף על פי שהתודה קודם אכילה חוזר ומתודה בזמנה עם חשיכה סמוך ליום עצמו שמא יארע דבר קלקלה של חטא בסעודה אבל וידוי של ערבית שהוא וידוי של יום הכפורים עצמו לא קתני דודאי מתודה הוא ביום הכפורים אלא קתני אף על פי שהתודה ערבית מתודה שחרית וכל היום שמא יארע לו דבר עבירה כל היום דיום הכפורים בסופו עם חשיכה מכפר והביא ראיה לדבריו מדתנאי בתוספתא מצות וידוי ערב יום הכפורים עם חשיכה [וכו'] ואף על פי שהתודה קודם שיאכל וישתה צריך שיתודה לאחר אכילה ושתיה שמא יארע דבר קלקלה בסעודה ואף על פי שהתודה לאחר שאכל ושתה צריך שיתודה ערבית ואף על פי שהתודה ערבית צריך שיתודה שחרית ע"כ והעולם לא נהגו כדברי הרמב"ן:

14) **משנה ברורה סימן תרנ ס"ק א:** קודם סעודה המפסקת - שמא יארע לו דבר קלקלה בסעודה שיחנק או שתטרוף דעתו ולא יוכל להתוודות אח"כ ויש פוסקים שסוברין שצריך להתוודות גם אחר אכילה קודם חשיכה וראוי להחמיר כדעה זו (של"ה) וכן נהגו בזמנינו שאומרים אז תפלה זכה:

15) **חידושי הרמב"ן מסכת יומא דף פז עמוד ב:** הא דתנו רבנן מצות וידוי ערב יום הכפורים עם חשיכה אבל אמרו חכמים יתודה קודם שיאכל וישתה שמא תטרוף דעתו בסעודה ואע"פ שהתודה קודם שיאכל וישתה מתודה לאחר שיאכל וישתה כו'. נראה לפי דקדוק הלשון הזה שאין הוידוי שהוא מתודה לאחר אכילה בתפילת ערבית, מדלא קתני ואע"פ שהתודה קודם שיאכל וישתה מתודה ערבית וכדקתני ואע"פ שהתודה ערבית, ועוד הא (ד)קתני דמצות וידוי ערב יוה"כ הוא עם חשיכה דהיינו לאחר שיאכל וישתה אלא שהקדימו לו חכמים להתוודות קודם שיאכל משום שמא תטרוף דעתו בסעודה, ועלה קאמר שאע"פ שהצריכו לו להקדים ולהתוודות, עיקר הוידוי לא הפסיד את מקומו וצריך להתוודות לאחר שאכל ושתה דהיינו עם חשיכה, ואלו ערבית לא מיקרי לאחר שאכל ושתה דלאו סמוך לאכילה הוא, ותפלת ערבית שמה עלה, ועוד מאי אע"פ וכי תעלה על דעתך שלא יתודה ביום הכפורים עצמו ואין וידוי ערבית אלא משום שמא יארע דבר קלקלה של עבירה בסעודה, ואנן מצות וידוי של ערב יוה"כ קאמרינן דהוא עם חשיכה אבל של יוה"כ ודאי בעצמו של יום הוא, אלא משמע דהכי קתני, מצות וידוי של ערב יוה"כ שצריך להתוודות כדי שיכנס ליום בתשובה הוא עם חשיכה סמוך ליום עצמו, שלא יהא שהות לחטוא בין הוידוי והיום, אבל חששו חכמים שמא תטרוף דעתו בסעודה וימנעו בשכרותו מן הוידוי לפיכך החמירו עליו להתוודות קודם אכילה, ואע"פ שהתודה קודם אכילה חוזר ומתודה בזמנו עם חשיכה סמוך ליום עצמו שמא יארע דבר קלקלה של עבירה בסעודה, ווידוי של ערבית שהוא וידוי של יוה"כ עצמו לא קתני דודאי מתודה הוא ביוה"כ, אלא קתני אע"פ שהתודה ערבית מתודה שחרית וכל היום שמא יארע לו דבר עבירה כל היום, דיוה"כ עם חשיכה הוא מכפר, זו היא שיטת הברייתא הזו על נכון.

ומה שמסייעני עוד סיוע ברור שמצאתי בתוספתא דקתני מצות וידוי ערב יום הכפורים עם חשיכה אבל אמרו חכמים מתודה אדם קודם שיאכל וישתה שמא תטרוף דעתו בתוך אכילה ושתיה ואע"פ שהתודה קודם שיאכל וישתה צריך שיתודה לאחר אכילה ושתיה שמא יארע דבר קלקלה בסעודה ואע"פ שהתודה לאחר שאכל ושתה צריך שיתודה ערבית ואע"פ שהתודה ערבית צריך שיתודה שחרית כו' עד צריך שיתודה בנעילה שמא יארע דבר קלקלה כל היום כו', הרי זה מפורש, אלא שבעלי הגמ' לא שנו בברייתא שהביאו בגמ' אע"פ מוידוי של ערב יום הכפורים לוידוי של ערבית מן הטעם שפירשונו, ובתוספתא שנו אותו בפירוש לומר שאע"פ שהתודה וידוי יותר סמוך ליום הכפורים לא פטר של ערבית, אבל כולם לדבר אחד נתכוונו שמתודה קודם אכילה ומתודה אחר אכילה סמוך לחשיכה ומתודה ערבית וכל היום. ורש"י ז"ל מפרש עם חשיכה ערבית משקדש היום, ואינו כן בשום מקום, וכן הראשונים כולם לא כתבו זה בחבוריהם שיתודה שני פעמים בערב יום הכפורים, ולא דקדקו בברייתא זו, ומה שכתבנו הוא האמת והנכון והישר. ואלהי אמת רב חסד ואמת יעננו באמת ובחסד וברחמים וימחול לעונותינו ולפשעינו אמן וכן יהי רצון.